

Antropologia mediów

Wykład IV

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 18 listopada 2021

Spis treści

1	Analogowość/cyfrowość	2
2	Platon i mit jaskini	3
3	Prehistoria kina	3
4	X Muza	4
5	Literatura	6

---

1 Analogowość/cyfrowość

1.1 Analogowość/cyfrowość

- kod analogowy: nieograniczona liczba elementów kodu (kod ciągły), np. obraz, muzyka, gest
- kod cyfrowy: skończona liczba elementów kodu (kod dyskretny), np. alfabet, ideogramy, kod binarny (kod dwuelementowy)
- raczej kontinuum niż opozycja...
- ludzka mowa?

Fred Dretske

- forma cyfrowa: „W filiżance jest kawa” (i żadnych informacji więcej)
- forma analogowa (dużo dodatkowych informacji):

1.2 Media analogowe vs media cyfrowe

- cyfrowe: pismo, druk, telegraf, komputery cyfrowe, CD ROM, telewizja cyfrowa
- analogowe: taśma magnetofonowa, płyta winylowa, telewizja tradycyjna, radio, telefon, komputery analogowe
- media cyfrowe vs. media elektroniczne

1.3 Komunikacja zapośredniczona komputerowo

Susan C. Herring — perspektywa lingwistyczna

- Computer-mediated communication (CMC) zachodzi między ludźmi za pośrednictwem komputerów
- Czy to raczej mowa czy pismo?
  - synchroniczna: czat, MUD, komunikator
  - asynchroniczna: poczta elektroniczna, grupa dyskusyjna, forum internetowe

---

2 Platon i mit jaskini

Mit jaskini — Platon, Państwo, ks. VII (380 p.n.e.)

— Oto ludzie są niby w podziemnym pomieszczeniu na kształt jaskini. Do grotty prowadzi od góry wejście zwrócone ku światłu, szerokie na całą szerokość jaskini. W niej oni siedzą od dziecięcych lat w kajdanach; przykute mają nogi i szyje tak, że trwają na miejscu i patrzą tylko przed siebie; okowy nie pozwalają im obracać głów. Z góry i z daleka pada na nich światło ognia, który się pali za ich plecami, a pomiędzy ogniem i ludźmi przykutymi biegnie górą ścieżka, wzdłuż której widzisz murek zbudowany równolegle do niej, podobnie jak u kuglarzy przed publicznością stoi przepierzenie, nad którym oni pokazują swoje sztuczki. — Widzę — powiada.

— Więc zobacz, jak wzdłuż tego murku ludzie noszą różnorodne wytwory, które sterczą ponad murek; i posągi, i inne zwierzęta z kamienia i z drzewa, i wykonane rozmaicie i oczywiście jedni z tych, co je noszą, wydają głosy, a drudzy milczą.

— Dziwny obraz opisujesz i kajdaniarzy osobliwych.

3 Prehistoria kina

3.1 Teatr cieni

- Teatr cieni — Wayang kulit (Peter Weir, Rok niebezpiecznego życia, 1982)
- Latarnia magiczna, lanterna magica (M. Proust, *W poszukiwaniu utraconego czasu*)

Andrzej Gwóźdź

- prototyp wszelkich aparatów projekcyjnych
- rozdział źródła obrazu od miejsca prezentacji

3.2 Camera obscura

- Camera obscura (ciemny pokój, kamera otworkowa)

3.3 Rewolucja przemysłowa

Fenakistiskop

- efekty stroboskopu; 1833; Irzykowski: „koło życia”
- phenakizein — oszukiwać, óps – oko;

Zoetrop

- Irzykowski: „cudowny bęben” efekt stroboskopu
- zoe — życie, tropos — obracać ?;

Kineograf

- flipbook — książka

4 X Muza

Karol Irzykowski, X Muza (1924)

4.1 Królestwo ruchu

- „Kino jest widzialnością obcowania człowieka z materią”
- „Kino otworzyło przed nami **Królestwo Ruchu**”
- Zenon z Elei, paradoks ruchu: ”Zeno miał spojrzenie kinematograficzne i odczuwał ruch silniej niż ktokolwiek inny, choć wyrażał to paradoksalnie”
- „misja kina”: ”Nie chodzi tu o kino jako o narzędzie propagandy lub pedagogii. Po prostu kino może być — i jest — **zwierciadłem cudów ruchu.**”
- Konrad Lange: kino nie jest samodzielną sztukę, kino jest **„muzeum ciekawych okazów rzeczywistości ruchowej”**

4.2 Człowiek i materia

- film: „metafizyczna korespondencja między człowiekiem a materią”
- związek zdarzeń z materią: „właściwe zdarzenia kinowe muszą się dziać w ścisłym związku z materią przyjazną lub wrogą”
- logika materii, mowa materii: „Istnieje **mowa materii**. Ruch zaś jest granicą, na której materia styka się z człowiekiem. Jest żywym związkiem chwili i miejsca, nieustannym przechodzeniem rzeczywistości widzialnej w niewidzialną, minioną, lecz pamiętaną.”
- człowiek-ruch, materia-bezruch: „Formuła: człowiek i materia — odpowiada zresztą po prostu optycznemu stosunkowi rzeczy na filmie: materia jest na nim przeważnie częścią nieruchomą, bezwładną, tłem, człowiek zaś czynnikiem ruchu, zmian i niepokoju.”

4.3 Gatunki materii

- konsumpcja biernej materii: woda, strumień, kąpiel, deszcz, „najfotogeniczniesz materia na świecie”
- konsumpcja biernej materii: jedzenie, pierze, ciasto, meble, owady
- zbrylenia materii, „kopalnie ruchu”: komin, wieża, latarnia morska, dachy, pociągi, ruiny
- pocałunek: „Pocałunek jest granicą, gdzie kończy się gra duchów, a zaczyna gra ciał”
- ciało: „ciało jako żywioł”
- siła fizyczna (jeniec uwalniający się z pęt, siłacz wstrzymuje bramę i napór nieprzyjaciół): „Pokazy siły fizycznej są najtańszym i najpopularniejszym środkiem kinowym. Ruchy z tego zakresu są nie tylko piękne i urozmaicone, lecz także pełne treści, łatwiej i przemawiającej od razu do przekonania”
- tłum: „Ulubionym i modnym tematem dla reżysera (kina i teatru) jest dziś tłum” (inspiracje malarskie, ekonomia)
- cyrk i kino mają to samo zadanie: „wzbogacenie ruchowej rzeczywistości. Ta, która jest, nie wystarcza. Cyrk pracuje nad tym uczciwie, w pocie czoła przygotowując materiał dla kina. Kino może zmyśleniem wybiegać nieco naprzód.”
- kino sensacyjne, detektyw odkrywa tajemnicę w świecie materii: „Detektyw jest nowoczesnym rycerzem — w tym wyższy od rycerzy dawnych, że walczy nie tylko odwagą, siłą, lecz i rozumem, i że przeciwnikiem jego jest nie tyle człowiek w otwartym boju, ile tajemnica ukrywa w świecie materii, której to tajemnicy on powoli staje się panem”

4.4 Kino jako sztuka

- „kino nie jest sztuką czystą, może jednak być zaliczone do sztuk (...), które pracują na materiale danym przez przyrodę (sztuka ogrodnicza, aktorska, pedagogiczna)”
- „Nie trzeba robić z kina na gwałt sztuki, a tym mniej „uszlachetniać” go, odbierając mu to, co go czyni osobliwą rozrywką. Do kina idzie się nie dla wrażeń artystycznych, lecz szczerze: aby widzieć, coś nowego i napawać się jakąś zdobyczą kinową lub choćby imitacją zdobyczy. Kino może być także sztuką, lecz nie musi nią być koniecznie, aby spełniać swoją misję.”

4.5 Krytyka kina

- „Dziś każdy sędzia śledczy i prokurator, badając zbrodniarza, uważa za swój obowiązek zadać mu pytanie: Czy chodziłeś do kina? Odpowiedź jest zwykle potakująca, więc wniosek prosty: kino demoralizuje...”

5 Literatura

1. Fred Dretske, Knowledge and the Flow of Information, The MIT Press: Cambridge, Massachusetts 1981.
2. Andrzej Gwóźdź, Skąd się (nie) wzięło kino, czyli parahistorie obrazu w ruchu, w: Kino nieme, red. Tadeusz Lubelski, Iwona Sowińska, Rafał Syska, Kraków 2009.
3. Susan C. Herring (red.), Computer-mediated Communication. Linguistic, Social and Cross-cultural Perspectives, John Benjamins Publishing Company: Amsterdam 1996.
4. Karol Irzykowski, X Muza, Warszawa 1977.